

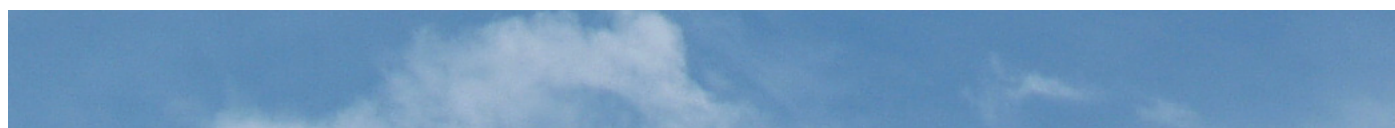

MED VIND I SEGLEN

Frida Johanson och Malin Sandberg
Journalistprogrammet
Institutionen för journalistik och
masskommunikation
Göteborgs Universitet
Vårterminen 2009

Med vind i seglen

En undersökning om hur media bevakade The Pirate Bay-rättegången

2	The Pirate Bay på allas läppar
3	Medierna sätter agendan
4	”Fildelning är fel, men fan vad skönt det är att man kan göra det”
5-6	Piraternas väg in i rampljuset
7-8	Upphovsrätten i förändring ”Att sätta dit fildelarna är inte lösningen” Upphovsrättslagen i korthet
9-10	En positiv bild av The Pirate Bay
11	Dagstidningarna rapporterade mest TV det mest objektiva mediet
12	Kommentar: Jan Strid
13-16	Tacksam mediebild
17	”Mord vet alla vad det är”
18	Krönika: En invecklad röra
19	Krönika: En välregisserad rättegång
20-22	Journalisterna - på andra sidan upphovsrätten
23	Varför blev det såhär?

Illustrationer
Kajsa Johanson
Oscar Sandberg

The Pirate Bay på allas läppar

Måndagen den 16 februari 2009 inleddes rättegången mot fildelningssajten The Pirate Bay. Medieuppbådet var enormt och förhandlingarna i Stockholms tingsrätt bevakades av medier från hela världen. Den rättsliga prövningen stod mellan två gigantervärldens största fildelningssajt mot delar av den internationella film-, musik och dataspelsindustrin. Det svenska folket kunde läsa spaltmeter om allt från den åtalade Gottfrid Svartholm Wargs skäggväxt och verbala utsvängningar, till om problematiken med lagar som skrevs innan internet ens var påtänkt.

Efter att ha följt mediebevakningen fick vi en uppfattning av att mycket av det som skrevs var ganska okritiskt mot The Pirate Bay. Ibland förmedlades det till och med en rent positiv bild av fildelning. Konstigt – om man tänker på att journalisterna själva borde vara måna om upphovsrätten, som även innefattar dem. Fildelning är idag någonting som rör de flesta svenskar, och det är i stor utsträckning medierna som skapar opinion kring detta fenomen. I dess nuvarande form kan det leda till att upphovsrätten urholkas, vilket kan få negativa konsekvenser för alla upphovsmän, inklusive journalister. Kopplar journalisterna detta till sin egen upphovsrätt?

Här presenteras mediebilderna av rättegången. Dessutom får vi höra hur journalisterna själva resonerar kring upphovsrätten.

Trevlig läsning!

Malin Sandberg

Frida Johanson

Medierna sätter agendan

Att publikens syn på samhället påverkas av media är ett odiskutabelt faktum. Men det finns olika teorier om hur medierna gör för att forma sin publik, medvetet eller omedvetet.

Medierna har inflytande över vilka frågor vi har åsikter om, men inte vad vi ska tycka. Det är kontentan av The Agenda Setting Theory – på svenska Dagordningsteorin – en ofta använd teori när man vill beskriva mediernas inflytande över publiken. En avgrening till denna teori är framing – hur mediernas gestaltningar av verkligheten påverkar människors gestaltningar av samma verklighet. Eftersom verkligheten är obegränsad kan medierna aldrig beskriva allt, utan bara valda delar, och hur detta material sedan presenteras har alltså stor betydelse för hur publiken ser på verkligheten. I praktiken handlar detta bland annat om ämnesval, ordval, val av källor och om vad som ska räknas som fakta. Dessutom kan medierna, genom att gestalta ett visst område på ett sätt men inte annat, reproducera och sprida olika maktapparaters och ideologiers budskap.

Medieforskarna Vincent Price, David Tewksbury och Elisabeth Powers har formulerat en av definitionerna kring framing:

”Genom att aktivera vissa idéer, känslor och värderingar snarare än andra, uppmuntrar nyheterna vissa speciella sätt att tänka kring politiska fenomen, och genom detta leder nyheterna publiken till mer eller mindre förutsägbara slutsatser

[...] Gestaltningssforskning hävdar att nyheterna, genom att framhäva vissa aspekter av ett problem snarare än andra, kan få människor att tänka på väldigt olika sätt när de funderar över frågor och bildar sig åsikter om dem.”

Ofta gäller dessa teorier om mediernas inflytande områden där människors egna erfarenheter är begränsade. Samhället blir idag mer och mer komplext och svårförståeligt. De flesta samhällssektorer professionaliseras och för att kunna hänga med i resonemangen förutsätts specialkunskaper. Mediernas roll som tolkare och redigerare av väsentlig information blir då allt viktigare.

Men det är inte säkert att det för journalisten är ett medvetet val att framställa en viss fråga på ett visst sätt. Påverkan kan komma från redaktionella rutiner, traditionella nyhetsvärderingar eller uppfattningar om vad som är kommersiellt gångbart.

Säkert är dock att medierna aldrig fullt ut kan bestämma vad vi ska tycka. Däremot kan journalistiken genom olika val väcka associationer och göra vissa tankar mer framträdande än andra. I förlängningen föreslår de då också vissa specifika sätt att tänka.

Malin Sandberg

Källor

Den medialiserade demokratin, Strömbäck Jesper

Medierna och demokratin, Nord Lars & Strömbäck, Jesper (red)

Mathias Klang, IT-universitetet:

”Fildelning är fel, men fan vad skönt det är att man kan göra det

Foto: Frida Johanson

Att fildela musik och film har i många kretsar blivit ett naturligt och accepterat sätt att förse sig med kultur. Mathias Klang är forskare på IT-universitetet, och han ser fildelning som både en teknisk och social förändring som är omöjlig att stoppa.

Det finns en dubbelmoral i vårt samhälle, tycker Mathias Klang. Å ena sidan är det olagligt att ladda ner musik och film, å andra sidan tjänar fullt legitima företag stora pengar på att tillverka elektronik som gör det möjligt att ladda ner med rekordhastigheter, och att spara det man laddat ner på en hårddisk som rymmer flera tusen musik- och filmfiler.

– Allvarligt talat, prylarna handlar bara om att underlätta för fildelning, och alla vet om det. Du kan inte ge en trettonåring en iPod och sedan säga ”gå nu och köp en skiva”.

Mathias Klang menar att fildelningen inte bara handlar om teknisk utveckling, utan om en social förändring i samhället. – Det är lite som för tjugo år sedan när man gick till posten för att betala räkningar, vi har gått förbi det, det är gamla modeller. Det handlar inte om att vi är styrda av teknologin, det handlar om att vi vänjer oss vid denna fildelningskultur. Det här är ju sociala förändringar som kommer av att teknologin fungerar.

På många sätt använder sig även makthavarna utav den nya tekniken som finns tillgänglig. Skattemyndigheten sparar till exempel stora summor pengar på att människor numera sms-

deklarerar, istället för att skicka in deklarationen med posten.

– Man kan inte se teknologin som ett lugnt och fint verktyg för förvaltning och tro att användarna skiter i det. De vill också använda teknologin som ett verktyg för att göra sina liv enklare.

De flesta som fildelar är medvetna om att det är en olaglig handling, ändå fortsätter en stor del av Sveriges befolkning att ladda ner, framförallt upphovsskyddat material. Mathias Klang tror att anledningen till att vi fortsätter fildela beror på att vi har skapat oss ett behov av att få tillgång till musik och film på sättet fildelning erbjuder; snabbt, lätt och gratis. Han tror inte att domen mot The Pirate Bay eller Ipred-lagen egentligen kommer att påverka det.

– Det kommer inte att förändra så mycket i verkligheten. The Pirate Bay kommer vara kvar, nästa generations The Pirate Bay kommer att komma och vi får fortsätta bete oss som vi betar oss. Det uppfyller ett behov som vi har. Ett behov som vi har skapat.

Frida Johanson

Piraternas väg in i rampljuset

Kaxiga uttalanden, mediebojkotter och en osannolik upphovsrättegång. Sedan starten 2003 har männen bakom fildelarsajten The Pirate Bay hamnat i blåsväder många gånger. Det här är historien om de svenska teknikentusiasterna som blev världskändisar.

Text: Malin Sandberg

”Den viktigaste knutpunkten för hela det globala fildelarsamhället ” Så skriver Anders Rydell och Sam Sundberg om The Pirate Bay i den nyutkomna boken *Piraterna: de svenska fildelarna som plundrade Hollywood*. Och deras påstående är en sanning utan modifikation. Den svenska sajten, som 2003 startades som ett hobbyprojekt, har växt till att bli världens överlägset största sajt för nedladdning av bland annat musik och film. Enligt personerna bakom The Pirate Bay står sajten för minst en tiondel av all trafik på internet. Trots detta är det ju som de flesta vet olagligt att ladda ner verk som är skyddade av upphovsrättslagen - det vill säga en majoritet av allt material man kan nå via The Pirate Bay.

Efter att den stora nedladdningssajten Napster hotats av åtal och stängts ner 2001 föddes den så kallade bittorrenttekniken, som är den överlägset största fildelningstekniken idag. Tekniken bygger på att man laddar ner delar av de filer man vill åt från olika datorer samtidigt

som man delar ut de delar man har laddat hem. Denna effektiva teknik möjliggör extremt snabb fildelning av filmer, musik, datorspel med mera, och ju fler som använder sig av tekniken, ju fler källor finns det att ladda hem delar av

” Bittorrenttekniken är den överlägset största nedladdningstekniken idag

filerna från. Man behöver två saker – ett program som ser till att man får alla delarna av filerna, sorterar och lägger ihop dem till en enda fil, och så behöver man en bittorrenttracker, ett verktyg som berättar vilka filer som finns tillgängliga och var (på vilka datorer) de finns. En sådan bittorrenttracker är The Pirate Bay.

Projektet med sajten sjösattes i november 2003 av Gottfrid

De åtalade från vänster:

Peter Sunde, Gottfrid Svartholm Warg, Fredrik Neij och Carl Lundström

Svartholm Warg, som då arbetade på ett dataföretag i Mexico City. Källaren där företaget hyrde lokal blev den första hemvisten för servern, själva hjärtat av The Pirate Bay. Tjänsten man tillhandahöll blev snabbt populär och det enorma trycket gjorde att man flyttade servrarna till Sverige. Det var vid den här tidpunkten Gottfrid Svartholm Warg träffade sin framtida medgrundare Fredrik Neij. The Pirate Bay höll nu på att bli något riktigt stort. Så småningom engagerades även Peter Sunde och blev som gruppens mest politiskt intresserade även deras talesman. Senare involverades dessutom Carl Lundström i projektet,

”Frågan är om skaparna av The Pirate Bay kan hållas ansvariga för att de möjliggör för andra att begå ett upphovsrättsligt brott

främst som extern finansiär och tillhandahållare av tekniska tjänster.

Strukturen för bittorrenttekniken och The Pirate Bay liknar alltså vilken sökmotor som helst på internet. Problemet är att vissa av torrentfilerna på The Pirate Bays hemsida länkar till upphovsrättsskyddat material. Det lagras alltså inget upphovsrättsskyddat material på sidan i sig, däremot finns det länkar till var man kan hitta sådant. Frågan är om skaparna av The Pirate Bay kan hållas ansvariga för att de möjliggör för andra att begå ett upphovsrättsligt brott.

Med bakgrund av detta gjorde polisen 2006 en husrannsakan hos The Pirate Bay, och beslagtogs alla servrar för att kunna bevisa att det pågick illegal verksamhet. Detta stoppade dock inte sajten – tre dagar senare låg den, på vänner och sympatisörers initiativ, uppe igen, nu på andra servrar. Två år senare väcktes åtal av kammaråklagare Håkan Roswall, och i början av 2009 började rättegången.

De fyra The Pirate Bay-grundarna – Gottfrid Svartholm Warg, Fredrik Neij, Peter Sunde och Carl Lundström – åtalades alla för medhjälp till brott mot upphovsrättslagen, och förberedelse till brott mot upphovsrättslagen. Det var ett antal svenska och internationella skiv- film och datorspelsbolag som genom ombud krävde The Pirate Bay-grundarna på drygt 117 miljoner kronor i uteblivna

försäljningsintäkter. I det ursprungliga åtalet ingick även medhjälp till exemplarframställning, en punkt som åklagare Håkan Roswall till mångas förvåning dock strök efter rättegångens andra dag. Totalt gäller åtalet 23 skivor, 8 filmer och tv-serier samt 4 datorspel. Åklagare Håkan Roswall menade i sin sakframställan att de fyra åtalade männen genom bland annat annonsintäkter tjänat miljoner kronor på sajten. Att sidan skulle vara av kommersiell karaktär förnekade dock de åtalade. Dessutom menade de att The Pirate Bay bara är en sökfunktion, ungefär som Google, och att de inte kan hållas ansvariga för den illegala fildelning som sidan underlättar. ”Det är som att hålla en biltillverkare ansvarig för att folk kör för fort” är ett av argumenten som hördes från försvaret. Åklagarsidan stod dock fast vid att de som är ansvariga för sajten även är skyldiga till medhjälp till brott mot upphovsrättslagen, eftersom uppsåtet med sidan är att underlätta fildelningsbrott.

Rättegången följdes av miljoner människor runtom i världen. Domen är prejudicerande och kommer alltså att statuera exempel för rättegångar i liknande frågor i framtiden. De fyra åtalade dömdes den till ett års fängelse vardera. Skadestånden landade på sammanlagt trettio miljoner kronor. Det står klart att domen kommer att överklagas, och experter menar att vi förmodligen även kommer att få se målet prövas i Högsta Domstolen. ■

The Pirate Bay

- Åtalades för medhjälp till brott mot upphovsrättslagen och förberedelse till brott mot upphovsrättslagen.
- Dömdes den 17 april 2009 till varsitt års fängelse. Dessutom ska de betala 30 miljoner i skadestånd.
- Målsägande är IFPI (International Federation of the Phonographic Industry), Antipiratbyrån och MAQS Law Firm Advokatbyrå
- Relaterat till The Pirate Bay är Piratpartiet, ett mycket upphovskritiskt politiskt parti som bland annat ställde upp i riksdagsvalet 2006. Deras ungdomsförbund är Sveriges näst största, efter Moderata Ungdomsförbundet (MUF).
- Siffrorna över hur många svenskar som regelbundet laddar ner musik och film från internet varierar kraftigt, siffrorna som nämns är allt mellan 800 000 och 3 000 000.

Samtliga foton är från Wikimedia Commons

Åklagar- och målsägarsidan:

Henrik Pontén, jurist för Antipiratbyrån, advokat Monique Wadsted, åklagare Håkan Roswall och Peter Danowsky, advokat för IFPI.

Upphovsrätten i förändring

Tekniken förändras, och upphovsmannens roll med den. Men vi måste värna om våra upphovsmän, tycker medieforskare Anders R Olsson. Annars hämmas debatten och det finns en risk att konstnärer och skribenter inte vågar uttrycka sig som de själva vill.

Text: Frida Johanson

– Upphovsrätten är oerhört viktig. Ett fungerande upphovsrättssystem är förutsättningen för att man som skribent ska kunna leva på en publik.

Anders R Olsson är journalist, författare, föreläsare, forskare och debattör. Han talar om två olika modeller för upphovsmän att få betalt. Den ena innebär att man har en publik som vill betala för det man skapar, den andra innebär att man har en uppdragsgivare som är beredd att finansiera ens arbete.

– Men ingen vill sitta i knäet på någon rik knös eller fond eller företag eller stiftelse eller vad det nu är som har pengar, och skriva för att det passar dem som driver den verksamheten. Utan man vill skriva för en publik. Och det fungerar inte om man inte har en fungerande upphovsrättsförordning, säger han.

Anders R Olsson har gett ut ett flertal böcker och hörs ofta i debatten kring demokrati- och mediefrågor. Han sitter sedan 2006 med i Författarförbundets styrelse och

berättar att det finns brister med upphovsrätten som Författarförbundet vill förbättra.

– Man har en oerhört svag position som enskild skribent om man inte är bestsellerförfattare och kan man klämma förlagen på mycket pengar. Alla andra författare har en väldigt svag ställning, och den skulle behöva stärkas, säger han.

En annan svårighet som upphovsrätten står inför är teknikutvecklingen och spridningen av upphovsskyddade verk på internet. Det blir, med fildelningssajter som The Pirate Bay, svårare för upphovsmannen att kontrollera spridningen av hans eller hennes verk. Anders R Olsson har svårt att säga hur man ska hantera utvecklingen.

– Det är den stora tiotusenkronorsfrågan just nu. Det är jättesvårt att se en riktigt bra lösning. Det är ingen som vill ha en strikt kontroll över hur folk använder internet. Å andra sidan är upphovsrätten en väldigt central del för att få en fri debatt. ■

”Att sätta dit fildelarna är inte lösningen

Sedan 1 april har upphovsrätsindustrin rätt att själva spåra fildelare som olagligt laddar ner upphovsskyddade verk. Ordföranden för Svenska Journalistförbundet, Agneta Lindblom Hulthén, är starkt kritisk till Ipred-lagen, som gör det möjligt.

– Ipred-lagen är åt helvete. Sådana ingrepp är ingenting för företag eller privatpersoner utan ska skötas av åklagare och polis eftersom vi lever i en demokrati, säger Agneta Lindblom Hulthén.

Ipred-lagen ska värna om upphovsrättsskyddade verk. Med internet och annan ny teknik har det blivit enkelt att ladda ned upphovsskyddat material utan att betala för det. Men att ladda ner till exempel musik på internet

utan upphovsmannens tillåtelse är olagligt. Det är bara upphovsmannen som har rätt att göra sitt verk tillgängligt för allmänheten. Den omtvistade Ipred-lagen diskuterades som mest under rättegången mot The Pirate Bay. Frågan om fildelning hamnade på agendan som aldrig förr.

Agneta Lindblom Hulthén tycker att upphovsrätsfrågan är jätteviktig och den ligger högt på Journalistförbundets agenda. Men hon tror inte att Ipred-lagen är rätta sättet att förhindra upphovsrättsbrott på. Det är de stora fildelarsajterna man måste sätta dit, istället för enskilda fildelare säger hon.

– Man borde koncentrera sig på att göra ingrepp mot dem som tjänar pengar på att bryta mot upphovsrätten, som The Pirate Bay istället. ■

Foto: Frida Johanson

Det här är Ipred

Det 25 februari i år röstade regeringen igenom det kontroversiella lagförslaget om Civilrättsliga sanktioner på immaterialrättens område, eller Ipred-lagen, som den också kallas. Det är i Upphovsrättslagens sjunde kapitel som man har gjort ändringar. Från och med 1 april i år började ändringarna att gälla. De innebär att branschorganisationer kan samla in IP-adresser om de misstänker att de aktuella datorerna används till olaglig nedladdning av upphovsskyddat material. De kan sedan gå till en civilrättslig domstol och begära ut uppgifter för att spåra IP-adressen till en enskild användare. Branschorganisationerna kan sedan ställa krav till den enskilde, till exempel skadestånd.

Upphovsrättslagen i korthet

- Upphovsrätten går ut på att alla upphovsmän har ensamrätt till sina verk.
- Upphovsrätten till ett verk uppkommer vid verkets tillkomst.
- Upphovsrätten kan från början aldrig tillhöra någon annan än den människa som faktiskt har skapat verket.

Den ekonomiska rätten innebär att:

- Ingen annan än upphovsmannen får utnyttja hennes arbete på något sätt som hon skulle kunna tjäna pengar på.
- Upphovsmannen har ensamrätt till att framställa exemplar av verket.
- Upphovsmannen har ensamrätt till att göra verket tillgängligt för allmänheten. Lagtexten om *Att göra verket tillgängligt för allmänheten* innehåller bland annat punkten *Överföring till allmänheten*. Det är under den punkten som spridning på internet hamnar. Det är alltså inte tillåtet för någon, förutom upphovsmannen, att sprida verk på internet.

Den ekonomiska rätten kan man som upphovsman sälja.

- Det finns undantag från dessa regler. Det är tillåtet att återge delar av verk och det är tillåtet att framställa enstaka exemplar för privat bruk. Det finns dock inte stöd i lagen för någon som helst framställning av musikaliska verk eller filmverk.
- Straffet för upphovsrättsbrott kan sträcka sig från böter upp till två års fängelse.
- Upphovsrätten är erkänd som en mänsklig rättighet i FN:s deklaration från 1948.

Den ideella rätten innebär att:

- Upphovsmannens namn alltid ska uppges när man använder eller sprider verket.
- Man inte får ändra i verket på ett sätt som är kränkande för upphovsmannen.
- Man inte får använda verket på ett sätt som är kränkande för upphovsmannen.

Den ideella rätten har man som upphovsman alltid kvar.

En positiv bild av The Pirate Bay

Ojämnt fördelat utrymme, schablonisering och värdeladdade ord. Sveriges största tidningar har inte varit objektiva i bevakningen av den uppmärksammande The Pirate Bay-rättegången. Var fjärde artikel är direkt positiv till The Pirate Bay.

Under drygt två veckor i slutet av februari och början av mars publicerade Dagens Nyheter, Göteborgs-Posten, Expressen och Aftonbladet tillsammans 84 artiklar som behandlar rättegången mot fildelningsajten The Pirate Bay. Av dessa 84 är 32 rena nyhetstexter, medan resten är åsiktsmaterial i form av krönikor och analyser.

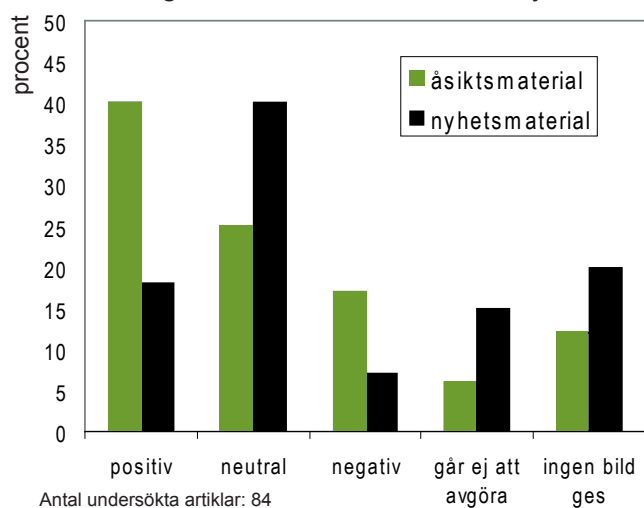
I nyhetsartiklarna är det tydligt att de åtalade har fått mycket utrymme. I 41 procent i fallen är The Pirate Bay-grundarna och deras advokater huvudaktörer i texten, att jämföra med åklagarsidan, som är huvudaktör i 19 procent av texterna. The Pirate Bay får alltså dubbelt så mycket utrymme som motståndarsidan. Det är också The Pirate Bay-sidan som citeras mest. I nyhetsartiklarna kommer de till tals i 28 procent av fallen, medan åklagarsidan får komma till tals i 19 procent av texterna.

Sammantaget ges det i en fjärdedel av nyhetsartiklarna en positiv bild av The Pirate Bay och dess grundare. Slår man ihop åsikts- och nyhetsmaterial blir siffran ännu

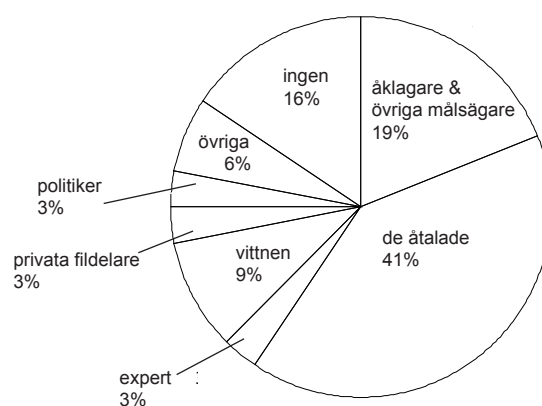
högre, 35 procent. Endast i 14 procent av fallen framställs The Pirate Bay negativt. Åsiktsmaterialet har, olikt nyhetsjournalistiken, inga krav på sig gällande objektivitet och saklighet. Och där är det tydligare att texterna är skrivna till The Pirate Bays fördel. I hela 40 procent ges det en positiv bild.

Motsatt förhållande gäller för åklagar- och målsägarsidan som i endast en artikel omnämns i positiva ordalag. En av tre texter av åsiktsmaterialet ger en klart negativ bild. Åklagar- och målsägarsidan framställs ofta som okunniga och dåligt pålästa. På Aftonbladets debattsida får sig både upphovsrättsindustrin och politikerna en känga. "Ines Uusmann, kommunikationsminister i en (s)-regering, sa på sin tid att internet bara var en fluga som skulle gå över. Det är sådant vi kan skratta åt idag, men skrattet fastnar ändå lätt i halsen när vi ser hur politiker och rättsväsende agerar i rättegången mot The Pirate Bay. 2009 blir året då rättsväsendet försökte lagstifta mot teknisk utveckling.

Tidningarnas bild av The Pirate Bay

Huvudaktörer i nyhetsartiklarna

Undersökta tidningar: Dagens Nyheter, Göteborgs-Posten, Expressen och Aftonbladet

Vad är en positiv/negativ bild

Med positiv bild menar vi att de aktuella aktörerna skrivs om på ett gynnande och berömande sätt. Framför allt är det vilka adjektiv som används som påverkar vilken bild som ges. På samma sätt har vi definierat begreppet negativ bild i undersökningen, men istället har vi tittat på om aktörerna framställts som okunniga eller på annat negativt sätt.

Det är sannerligen korkat, men det förstår inte makten förrän om sisådär 20 år.” Nyhetstexterna är mer nyanserade i fråga om bilden av åklagar- och målsägarsidan. En av tio artiklar ger en negativ bild, medan resten av texterna huvudsakligen är neutrala.

I flera av texterna schabloniseras de åtalade. Grundarna till The Pirate Bay kallas ofta för killarna eller grabbarna trots att alla utan Gottfrid Svartholm Warg är över 30 år gamla. En av de åtalade, Carl Lundström, är 48 år och kan knappast kallas för grabb. Vanligt förekommande är också att man målar upp de åtalade som kaxiga och blasé. Man ger gehör för männens i många fall nonchalanta uppträdande i rätten och i intervjuer med media. I åsiktstexterna är tendensen inte lika tydlig, där beskrivs de åtalade på samma sätt i 10 procent av texterna.

Värdeladdade ord används i flera av texterna. Framför allt i åsiktsmaterialet, men även i nyhetsartiklarna där ord och uttryck som är färgade av skribentens åsikter används. Ord som politisk frihetskamp, teater och cirkusstämning

förekommer bland annat. Exempelen från åsiktsmaterialet är betydligt fler. ”Man kan, liksom försvaret, fråga sig varför åklagarsidan inte bemödat sig om att kalla ett enda oberoende vittne” skriver till exempel Dagens Nyheters Fredrik Söderling i en analys. I Expressen dyker också flera exempel upp. I en av Lars Lindströms nyhetsanalyser står det att ”det blir en smula pinsamt när juristen Magnus Mårtensson och ex-polisen Andreas Nilsson tvingas svara ’det känner jag inte till’, ’vet inte’, ’har ingen aning’, ’ingen uppfattning’, ’omöjlig fråga att svara på’, ’inte säkert att det är så’ och ’det kan jag inte svara på’”. I samma text skriver han också ”Bevisen – om de nu efter denna dag vågar kalla det bevis [...]”.

Det bör nämnas att rapporteringen inte är helt ensidig. I samtliga tidningar förekommer även artiklar som har en negativ inställning till The Pirate Bay. Dessa är dock betydligt färre än de positiva och neutrala texterna.

Dagstidningarna rapporterade mest

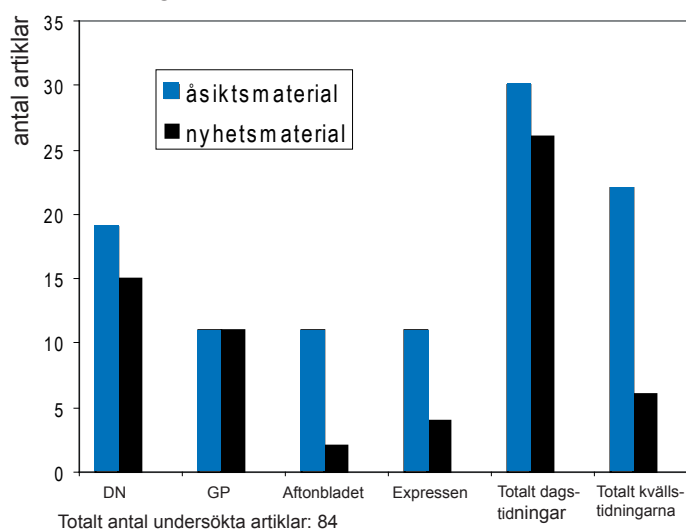
Dagstidningarna bevakade rättegången i betydligt större utsträckning än kvällstidningarna. Exakt dubbelt så många artiklar publicerades i Göteborgs-Posten och Dagens Nyheter. I Aftonbladet och Expressen var nyhetsmaterialet underordnat åsiktsmaterialet.

Dagens Nyheter och Göteborgs-Posten, Sveriges två största dagstidningar, skrev under rättegångsperioden tillsammans 56 artiklar. Motsvarande siffra för de två kvällstidningarna Aftonbladet och Expressen var sammanlagt 28 artiklar. Det skrevs alltså exakt dubbelt så många artiklar i dagstidningarna som i kvällstidningarna. Av kvällstidningarnas siffror var det väldigt få som var nyhetsmaterial – det som publicerades var huvudsakligen krönikor, andra så kallade tyckarartiklar och läsarkommentarer. Dagstidningarna Dagens Nyheter och Göteborgs-Posten hade ungefär samma förhållande mellan nyhets- och åsiktsmaterial, lika mycket av varje, med en viss övervikt för Dagens Nyheter som hade några fler åsikts- än nyhetsartiklar. Värt att notera är också att Aftonbladet och Expressen bara skrev varsin artikel om

själva rättegången. Två av sex nyhetsartiklar handlade om själva rättsförfarandet, de resterande fyra rörde frågor kring aktörerna eller teknik och fildelning.

Malin Sandberg

Tidningarnas material

TV det mest objektiva mediet

Medan tidningarna uttrycker en positiv bild mot The Pirate Bay, är medarbetarna på TV-redaktionerna desto mer neutrala. Inte ett inslag under rättegångsperioden var färgat.

Av totalt tretton inslag i Rapport och TV4Nyheter var samtliga inslag helt neutrala eller gav ingen bild alls av varken det åtalade eller åklagar- och målsägarsidan. Det förekommer inte några typiska åsiktsinslag utan allt som ingått i undersökningen var klassiska nyhetsrapporteringar från rättegången. De åtalade och försvaret får dock, precis som i tidningarna, majoriteten av utrymme. I hela 52 procent av inslagen är de huvudaktörer, att jämföra med åklagar- och målsägarsidan som har samma roll endast i 23 procent av fallen. Resten av huvudaktörerna var vittnen och privata fildelare. De åtalade kommer till tals mer än dubbelt så ofta som motståndarsidan, 53 mot 23

procent. Det var huvudsakligen de två lägren som uttalade sig – vittnen, politiker, lekmän, experter och musik- och filmindustrin hördes bara i enstaka inslag. Överlag är det en anmärkningsvärt neutral bild som visas.

Malin Sandberg

Så här gjordes undersökningen

Totalt producerades 97 artiklar och inslag av Dagens Nyheter, Göteborgs-Posten, Aftonbladet, Expressen, Rapport och TV4Nyheter under rättegångsperioden. Detta är Sveriges största nyhetsproducenter inom respektive medietyp, och detta motiverade urvalet. Undersökningen tittade på bland annat på vilka ord som användes, hur mycket utrymme som gavs åt de olika sidorna och vilka bilder som överlag förmedlades.

Kommentar: Jan Strid

Universitetslektor vid institutionen för
journalistik och masskommunikation, Göteborgs Universitet

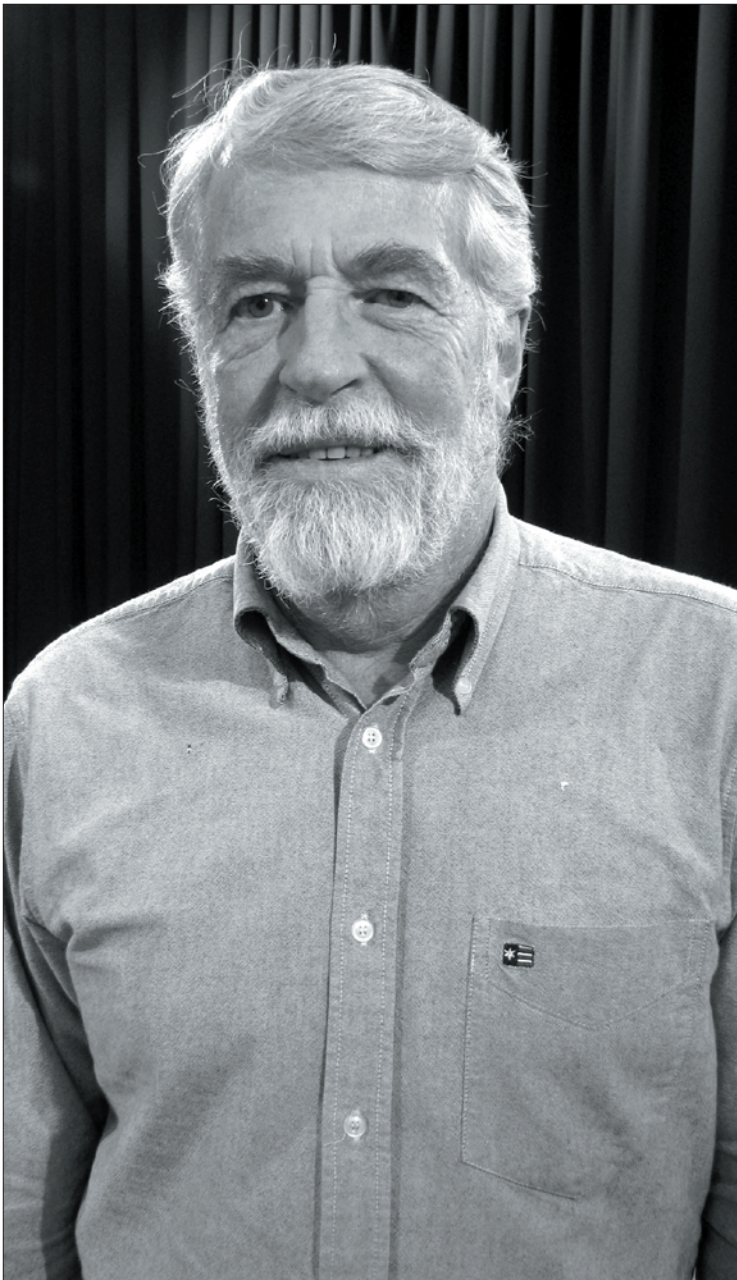

Foto: Torbjörn Hallerbäck

Varför ser medierapporteringen ut som den gör?

Problemet med rättegången är att juristerna inte förstår teknikerna, och teknikerna förstår inte juristerna. Och journalisterna är varken bra på teknik eller juridik. Därför skrivs det en del märkliga artiklar och man undrar – ”vilken verklighet lever du i”? Och det är nöjesredaktionerna som bevakade rättegången.

” Det är för få specialister inblandade i rapporteringen

Däri ligger ett problem. Det är för få specialister som är inblandade i rapporteringen.

Handlar upphovsrätten idag bara om pengar?

Det finns ju en ideell upphovsrätt, att man verkligen ska få stå för det man har gjort. Det är en del av upphovsrätten idag, men den är nog så självklar att det nu mer handlar om den ekonomiska frågan. Och även om det låter rätt tror jag nog att det är så. Journalister har ju sålt sin artikel en gång, sen blir de bara glada om de blir lästa fler gånger, det drabbar ju inte dem ekonomiskt om texterna sprids på nätet.

Är upphovsrätten en omodern företeelse?

Ja, i en mening är den det. För det är samma gamla upphovsrätt som alltid har funnits, man har inte ändrat på någonting. Men det som jag tycker är mest omodernt är att lösa samhällsproblem med brott och straff, att försöka lagstifta bort det.

Hur tror du att de här upphovsrättsliga problemen ser ut om tio år?

Man måste ha löst en del av de här frågorna. Hur vet jag inte riktigt, men man kan i alla fall inte lösa det här med hjälp av lagen. Men vad är det egentligen som är problemet? Jo, att de inte får betalt. Därför måste det finnas en ekonomisk lösning.

Malin Sandberg

Tacksam mediebild

Trycket från läsarna, tillgängligheten från de åtalade och en klassisk dramaturgi i rättegången. Det är enligt journalisterna själva orsaker till varför mediebevakningen har blivit vinklad.

– Det är ju de starkaste som kommer till tals, starkast röst vinner.

Lotta Gröning, journalist på Aftonbladet, tror att The Pirate Bay har fått så mycket positiv uppmärksamhet bland annat för att de tillgängliggjort sig så mycket som de gjort. Deras öppenhet och vilja att synas har alltså påverkat hur mycket utrymme de fått i media. Liknande uppfattningar hör vi från andra journalister också, exempelvis Nilofar Saidi på SVT:s Rapport.

– De var lite stängda innan rättegången, sen helt plötsligt öppnar de upp, de pratar, de showar, och folk dyker upp i piratutstyrlar, säger hon.

– Och så kanske de kommenterar saker på ett visst sätt som medierna fångar upp. Det är ju absolut ett jippo kring det här. Och det bevakas av så otroligt många länder, för att det är ett sådant prejudicerande fall, så de vet ju att de har ögonen på sig.

Även Jan Andersson, nöjesskribent på Göteborgs-Posten, menar att The Pirate Bay är kontaktsökande och att det påverkat hur de blir omskrivna.

– Det vanliga är väl att de åtalade aldrig uttalar sig under rättegången. Nu är det ju så att tre av de fyra åtalade

praktiskt taget stoppar en i korridorerna och vill prata.

Fredrik Söderling på Dagens Nyheter tänker likadant och menar att slagsidan i rapporteringen beror på att det under rättegången fanns mer material att tillgå från The Pirate Bays sida.

– Piraterna var väldigt måna om att gå ut och publicera sig, de gjorde massor av saker, de var ute på nätet och gjorde sina egna rapporteringar genom Piratbyrån. Däremot var ju den andra sidan helt tyst. De sa ingenting.

Han menar också att rättegångens offentlighet och medieflöde påverkade bevakningen.

– Det enda som inte kunde göras i realtid från den här rättegången var att ta bilder. De som satt där uppe satt ju och mailade och chattade, jag har aldrig upplevt något sådant i en rättegång innan. Och det har spelat in, det måste det ha gjort, säger han.

EN LÄTT ÖVERDRIVEN dramaturgi går att urskilja i många av texterna kring The Pirate Bay-rättegången. Det anses av journalisterna själva vara ett sätt för dem att dels göra det enklare för sig själva, dels för att göra läsningen mer intressant. Flera av journalisterna menar att

Pressbild

Jan Andersson är nöjesskribent på Göteborgs-Posten

Foto: Malin Sandberg

Lotta Gröning är debattredaktör på Aftonbladet

Foto: Frida Johanson

Anja L Sundberg är nyhetsreporter på TV4

Pressbild

Lars Lindström är nyhetskrönikör på Expressen

Pressbild

Fredrik Söderling är nöjesskribent på Dagens Nyheter

alla ingredienserna för ett närmast filmliknande upplägg finns. Den lilla människans kamp mot makten, miljoner i skadeståndsanspråk och kulturkrockar med närmast komiska effekter, är några av exemplena som kan göra texterna mer spännande att skriva om.

– Det är därför det skrivs så mycket om det. Det är inte för att det handlar om upphovsrätt, det är för att det är så oerhört dramaturgiskt tacksamt, säger Fredrik Söderling.

Jan Andersson menar även han att rättegången ger förutsättningar för rapporteringen.

– Det är en ju tacksam mediebild, om man ska dra lite på den här Robin Hood-mentaliteten. Och det är det här med David mot Goliat – även om The Pirate Bay är skitstora är det ändå något slags långfinger upp mot industrin, säger han, och fortsätter.

– Och att branschen slår till med de här skadestånden, då är det klart att journalisterna reagerar. Wow, sex nollor liksom. Hade det handlat om krav på, säg 30 000, hade ingen brytt sig lika mycket.

Nilofar Saidi menar att det faktum att åklagaren justerade vissa åtalspunkter ganska tidigt in i processen gjorde att den sidan framstod som svagare.

Så här gjorde vi

Vi har intervjuat de journalister som huvudsakligen har skött bevakningen av The Pirate Bay-rättegången. Intervjuerna utgick från de resultat vi fått fram i vår undersökning. Vi har talat med journalister från alla de aktuella redaktionerna.

Nilofar Saidi, nyhetsreporter på Rapport, avstod från att vara med på bild.

– Dessutom har de här killarna en bubbla kring sig, som är lite mystifierande. Man beskriver dem gärna som nördiga datakillar istället för som extremt duktiga kommersiella aktörer, säger hon, och fortsätter.

– Tiden innan den här rättegången inleddes så gav ju Anders Rydell bland annat ut den här The Pirate Bay-boken. Och det bidrog ju också, en hel bok som bara handlade om de här killarna. De är historiska! Och rättegången är historisk. Man ser ju att de vet det, de känner det, de tycker själva att de är historiska, nu när de får den här enorma uppmärksamheten dag ut och dag in.

DET VERKAR RÅDA en enighet bland journalisterna om att personvinklingen mot The Pirate Bay är en av anledningarna till varför den sidan har fått så mycket positiv uppmärksamhet.

– Det är klart att det är roligare att höra de åtalade berätta hur det känns, än att få höra Henrik Pontén åter igen lägga ut nackdelarna med fildelning. Och han riskerar ju ingenting. De fyra sitter där, och hela deras personliga ekonomi är hotad. The human touch-vinkeln är ju mycket mer intressant att vinkla på än på skivbolagen, säger Jan Andersson.

Expressens Lars Lindström menar att media hade påverkats om det fanns några andra aktörer från

målsägarsidan i rättssalen.

– Säg att tio popstjärnor plötsligt hade suttit där. Per Gessle och Orup och vilka det nu kan vara. Om de hade suttit där i rätten, gissa vilken uppmärksamhet målsägarsidan hade fått då. Men det gjorde de ju inte, inte en enda gång.

NATURLIGTVIS FINNS DET även nackdelar med att göra rapporteringen alltför spännande och dramatisk. Ensidighet och risk för att fokus flyttas från sakfrågorna till mer ytliga och ovidkommande detaljer är några av de potentiella problemen.

– Dramaturgin är ju spännande, men det bidrar också till för långtgående förenklingar och schabloniseringar som inte nödvändigtvis är av godo, säger Nilofar Saidi, och fortsätter.

– Vi jobbar hela tiden med att förenkla samhället omkring oss och presentera det för läsarna och tittarna. Ibland kan förenklingarna gå för långt.

Fredrik Söderling menar också att journalisterna i rapporteringen kan ha gått för långt och spelat för mycket på schablonisering och dramaturgi.

– Det är väldigt svårt att hitta någon som i det här fallet tog två steg tillbaka och försökte titta på det därifrån. Vad är det som händer här, är det verkligen upphovsrätt man diskuterar eller är det bara ett jäkla tjafsande.

FILDELANDET I SVERIGE är mycket utbrett. Flera miljoner svenskar verkar ägna sig åt detta regelbundet. Vissa talar om företeelsen som en folkrörelse och på bara några år har frågan om dess vara eller icke vara utvecklats till att bli något som berör majoriteten av de svenska hushållen. Journalisterna vi talat med är överens att det förmodligen också påverkat mängden nyhetsmaterial som skrivits och producerats om rättegången – och kanske har det också påverkat innehållet. Nilofar Saidi säger att det på redaktionerna förut har funnits en viss ovilja att göra sådana här reportage på grund av att det är så tekniskt komplicerat och snårigt men att det förändrats när man upptäckte hur många det berörde.

– Det är inte bara en ungdomsgeneration det handlar om. Folk omkring en gör det ju, och det finns ju inte en kotte i varje sällskap som aldrig har gjort det. Det är klart att man blir påverkad av det. Journalister är inga felfria människor och det här exemplet är väl ett, säger hon.

Anja L Sundberg resonerar också kring att det råder en accepterad syn på fildelning, att det i allmänhet inte ses som något allvarligt brott. Vilket kan ha påverkat rapporteringen. – Det måste vara att det The Pirate Bay sysslar med, sysslar så många andra också med. Det finns en stor folkopinion för det, det finns väldigt många som inte tycker att fildelning tycker är fel. Och på något sätt påverkar det nog

journalistiken. Journalisternas egna barn sitter hemma och laddar ner på kvällarna, medan journalisterna själva rapporterar om rättegången på dagarna.

Fredrik Söderling menar att det förutom ett opinionstänk även från tidningarna finns ekonomiska orsaker till varför rättegången uppmärksammas så mycket som den gjort. – Det är ju en fråga som tidningshus runtom i Sverige vet att de får en massa abonnenter och läsare på. Siffran av alla som laddar ner i Sverige är så hög idag, alla kommer att läsa de artiklarna.

VÄLTALIGHET, ÖPPENHET, PERSONVINKLING och att företräda en fråga som är en smula populistisk är alltså beståndsdelar i receptet för att få en positiv mediebevakning. Nilofar Saidi poängterar att retoriken också är ett verktyg som ger genomslagskraft.

– The Pirate Bay har ju Sveriges främsta försvarsadvokater, och de är ju också extremt skickliga. Till exempel Per E Samuelsson är väldigt bra på att slänga ur sig sådana där slagkraftiga meningar och citat som inte bara vi använder, utan folk från hela vårt europeiska tv-nätverk vill ha, i och med att det är så intressant. Som ”nu har de justerat åtalspunkterna, det är skandal!”. Samma sak med Peter Althin, de är med på leken. De vet ju! Så de spelar också på det här.

Malin Sandberg

”Mord vet alla vad det är

Anja L Sundberg, TV4-reporter:

Rättegången mot The Pirate Bay handlade för den oinsatte om komplicerade sakfrågor. Ändå togs frågornas komplexitet bara upp i 7 procent av alla texter som skrevs under rättegångsdagarna.

Man uppmärksammar sällan läsarna på frågornas komplexitet i medierapporteringen av The Pirate Bay-rättegången. Både tekniken och juridiken som rör målet är inne på ny mark och det finns inte mycket förkunskap hos gemene man. Ändå är det bara i 7 procent av texterna som det nämns att ämnena som tas upp i rättegången är svåra. Istället förenklas sakfrågorna och rättegångsförloppet och aktörerna får ta störst utrymme. Anja L Sundberg förklarar det med att frågorna är svåra. Dessutom kan man aldrig i nyhetsjournalistik förutsätta att tittarna, eller läsarna, har någon förkunskap i ämnena som tas upp. Varje inslag måste därför vara både förklarande och pedagogiska.

– Mord vet alla vad det är. Det här är nytt för många, säger hon.

Rapporteringen handlar huvudsakligen om teknik och åtalet. Tekniken och den tekniska utvecklingen, som har gjort fildelning möjlig, tas upp i 29 procent av fallen. Rättegången handlar det om i 38 procent av texterna och

inslagen. I nyhetstexterna tas frågan om upphovsrätt, som är en av de största frågorna rättegången behandlar, upp i 11 procent av texterna och inslagen. Jan Andersson förklarar den låga siffran med att det är stor skillnad mellan upphovsrättsbrott och andra, vanligare brott. I det här fallet är skuldfrågan oklarare och därför väljer journalisterna att lyfta upp annat i rapporteringen. I äsiktsmaterialet tas frågan om upphovsrätt upp i betydligt högre utsträckning, i 37 procent av fallen. Men Lars Lindström som skriver nyhetskrönikor för Expressen höll sig ifrån upphovsrättsfrågan i sina texter.

– Jag försökte skildra vad som hände i rättegången och mina åsikter om vad som hände i rättsalen mer än att ta ställning i upphovsrättsfrågan. För jag känner mig väldigt osäker på var jag står och vart det kan ta vägen. Det är svårt att stoppa en sak som har pågått så länge, och som en majoritet av befolkningen inte tycker är olaglig.

Frida Johanson

En invecklad röra

Leecher, seeder, tracker, shareware. De svårbegripliga orden var många. Kanske till och med fler än de begripliga i röran som The Pirate Bay-rättegången skapade. För oss vanliga dödliga är begreppen som användes under rättegångsdagarna många gånger otydbara. Inte heller inne i rättegångssalen verkade de olika sidorna ha helt lätt att förstå varandra. Teknikerna är knappast några specialister på juridik och juristerna lika lite specialister på teknik.

Peter Sunde underlättade inte för åklagare Håkan Roswall när han upplyste honom om att de inte längre använder internetförkortningen IRL (in real life), som Håkan Roswall just använt i en fråga, utan att det numera heter AFK (away from keyboard). Pinsamt för åklagaren, som ju bara försökte hänga med i jargongen. För visst är det också en generationsfråga. När 50-talisterna äntligen verkar ha greppat tekniken uppstår ny teknik, och ny internetjargong. Det kan inte vara lätt.

Det finns en fara när dessa världar kolliderar, i rättegångssalen och utanför. Istället för att föra en debatt på samma plattform befinner sig de flesta svenskar nu i två olika läger, ovilliga att förstå varandra. Media har inte hjälpt till. Journalisterna är i det här målet varken tekniker eller jurister, och hade som alla andra svårt att hänga med i svängarna.

Nu återstår det att se vad som händer framöver, med fildelningen, överklaganden från The Pirate Bay, framtida domar, Ipred-lagen och mediebevakningen. Det behövs en debatt om frågorna, i samhället och inte minst i medierna. För med juridik stoppar man bara en sajt, inte en hel fildelargeneration. Tills det händer får väl vi vanliga människor försöka hänga med så gott vi kan.

Frida Johanson

LEECHER: En användare av ett fildelningsprogram som laddar ner filer
SEEDER: En användare av ett fildelningsprogram som har 100 procent av filen och bara laddar upp och låter andra ladda ner från dem
TRACKER: Server som kan hitta filer i andra användares datorer samt koppla samman dessa
SHAREWARE: Internetbaserat sprid- och nedladdningsprogram

En välregisserad rättegång

Förhandlingarna i tingsrätten visade sig bli precis som Peter Sunde förutspådde – en stor teatershow.

The Pirate Bay-grundarnas förhållande till media diskuterades lång tid innan den här rättegången drog igång. Inte minst i samband med händelsen hösten 2008 då förundersökningsprotokollet från Arbogafallet, där två små barn mördades, tillgängliggjordes via fildelningssajten. En slarvig medierapportering upprörde grundarna av The Pirate Bay och gjorde att de i sann Zlatananda valde att bojkotta vissa medier, bland annat Aftonbladet och TV4.

Och nu, ett halvår senare är de i mediernas blickfång igen. Mitt i en på många sätt egendomlig rättegång, har The Pirate Bay världens blickar vända mot sig. Det är ett gyllene tillfälle för fildelarna att vända på steken och faktiskt promota sin egen sajt. En välformulerad presstalesman, en presskonferens, livebloggande från rättegången och en turnéliknande piratbuss senare är vi här. The Pirate Bay har fått journalisterna precis där de vill ha dem. Och genom att tillgängliggöra sig själva och spela på schablonbilder har The Pirate Bay själva påverkat mediernas rapportering.

I rätten var det två skilda världar som möttes: å ena sidan kostymnissarna - de byråkratiska företrädarna för internationella skiv- och filmbolag, å andra sidan hålöga och orakade datorkillar i Piratpartiet-tshirts. "Pirater" och "antipirater". Eftersom frågorna är svåra letar man efter enkla svar, där dramaturgi och schablonisering kan vara snabba lösningar.

För trots tappra försök från advokat Monique Wadsted hade den "andra sidan" aldrig en chans i medierapporteringen. Det hjälpte inte heller att inte en enda artist syntes i rättssalen. Det hela blev, som The Pirate Bay-grundarna själva sade inför rättegången, en stor teaterföreställning. Och hur rättstvisten än så småningom slutar pekar mycket på att fildelarsidan i alla fall vunnit både journalisternas och läsarnas gunst.

Malin Sandberg

Journalisterna - på andra sidan upphovsrätten

All journalistik är skyddad av upphovsrätten. Ingen har rätt att använda texter eller tv-inslag utan tillstånd av journalisten, eller medieföretaget journalisten är anställd av. Men upphovsrätten ses av journalisterna själva som en underordnad fråga.

Mediebevakningen av The Pirate Bay-rättegången var till stor del positiv till de åtalades fördel. Detta trots att grundarna av fildelningssajten står åtalade för medhjälp till brott mot upphovsrättslagen och förberedelse till brott mot upphovsrättslagen. Journalister är också beroende av en fungerande upphovsrätt, ändå var majoriteten av artiklarna inte vinklade till upphovsrättsindustrins fördel.

ATT UPPHOVSRÄTTEN SOM ideal är viktig tycker alla de journalister vi har talat med. Men att den är betydelsefull för dem personligen är de inte lika övertygade om. Efter att Anja L Sundberg, nyhetsreporter på TV4 har lämnat in

sitt material till sin arbetsgivare har de full äganderätt. Hon tycker att kanalens rätt till allt material är någonting man får finna sig i, även om det skulle kännas bättre om det arbete hon gjorde kunde hänvisas till henne när det används igen. Ibland hade Anja L Sundberg velat ha mer kontroll över rätten till sitt arbete.

– Jag intervjuade Anastacia exklusivt för Nyhetsmorgon för någon månad sedan och nu vill amerikansk tv köpa det, inte fan får jag en spänn. Och de ska sälja den jättedyrt, 18 000 kronor per minut, och jag gjorde en jättelång intervju, säger hon.

Precis som Anja L Sundberg tycker Nilofar Saidi, nyhetsreporter på Rapport, att det är svårt att hålla koll på sin upphovsrätt när man arbetar med tv. På samma sätt överlämnar Nilofar Saidi upphovsrätten till SVT när hon är klar med sitt material.

– Jag tror att det är annorlunda för skrivande journalister för de jobbar med ett material som är mycket enklare att sprida och kopiera, säger hon och betonar hur viktig hon tycker att upphovsrätten är, men att den för henne personligen inte är något orosmoln.

Det kan Lotta Gröning på Aftonbladet hålla med om. Hon känner sig inte särskilt beroende av upphovsrätten i sitt yrke.

– Som journalist är man ju glad att texterna sprids, säger hon.

” Vi lever ju i ett sånt klimat nu, där man verkligen får fundera på vad som är mitt och vad som är ditt.

Lotta Gröning talar om att det i dagens medialiserade samhälle är svårt att veta vem som var först med den där nyheten, eller vem som kläckte idén till den där debattartikeln.

– Vi lever ju i ett sånt klimat nu, där man verkligen får fundera på vad som är mitt och vad som är ditt.

INTE HELLER JAN ANDERSSON på Göteborgs-Posten tycker att den egna upphovsrätten är speciellt viktig.

– Personligen är jag inte särskilt beroende av upphovsrätten, det är jag inte, i min dagliga gärning. Däremot är jag en del

Definition: **upphovsrättsindustrin**

Upphovsrättsindustrin kallar vi alla de som tjänar pengar på att skapa verk som skyddas av upphovsrätten. Det kan vara texter i form av artiklar och böcker, musik, film eller konstverk i ordets vida betydelse.

av Göteborgs-Posten och för företaget är ju upphovsrätten viktig, det är klart att den är det, säger han.

– Om jag googlar mitt namn och ser att folk har kopierat mina recensioner eller mina artiklar, klart man blir irriterad.

Lars Lindström på Expressen har en annan åsikt.

Han tycker att det är självklart att han som journalist är beroende av upphovsrätten. Men han tror att han är extra sträng, som han själv uttrycker det, för att han själv har fått sin upphovsrätt trampad på. När han arbetade som musikrecensent för Expressen för 15 år sedan var det ett skivbolag som tog en av hans recensioner och använde den i en reklamkampanj för en svensk artist, utan att fråga om hans tillstånd. Lars Lindström och Expressen stämde skivbolaget, och fick rätt.

– Jag kände att de hade snott mitt namn och att nu trodde alla att jag hade sålt den här recensionen för 50 000 spänn så att de kunde få använda den i en reklamkampanj. Det skulle jag aldrig göra med min text. För då kan man ju bli misstänkt för att skriva positiva recensioner, för att kunna sälja de till skivbolagen.

Upphovsrätten är alltså viktig för Lars Lindström. Fredrik Söderling på Dagens Nyheter håller med.

”

Man vill ju skydda sitt varumärke

– Det är klart att jag är beroende av upphovsrätten, att jag får betalt för mina artiklar och att de inte används hur som helst.

EFTERSOM JOURNALISTERNA INGÅR I

upphovsrättsindustrin hade man kunnat tänka sig att de personifierar sig med åklagar- och målsägarsidan i målet, och med alla de artister och författare som får sina verk upplagda och nedladdade via The Pirate Bay. Men det visade sig bara ett fåtal göra.

– Jag känner mig som en utav dem. Jag har gett ut en bok och även mina artiklar som jag skriver tycker jag att jag har rätt till. Ingen annan tidning kan ta dem publicera dem hur som helst utan mitt tillstånd, säger Lars Lindström. Nilofar Saidi har en annan inställning.

– Jag känner mig inte som en del av dem, säger hon och fortsätter,

– I våra diskussioner här på redaktionen pratar vi aldrig om att vi är fildelare eller att vi är upphovsmän, eller del av upphovsrättsindustrin på det viset.

Inte heller Lotta Gröning eller Jan Andersson personifierar sig med upphovsindustrin. Anja L Sundberg vill inte likställa sitt arbete med konst, musik eller film.

– Men jag kan absolut förstå känslan. Det här är mitt verk, och det som jag lever på, säger hon.

ALLA JOURNALISTER vi talat med är anställda av ett medieföretag som har den huvudsakliga kontrollen över upphovsrätten som gäller för deras arbete. I flera av intervjuerna talar de om att frilansjournalister arbetar under andra förutsättningar. Inom journalistkåren är det främst de som är beroende av upphovsrätten, för att kunna säkra sin försörjning, att jämföra med fast anställda som får en månadslön oberoende av hur många texter eller inslag de producerar.

Jan Strid, medieforskare vid Göteborgs Universitet, tror

att upphovsrätten bara har med just pengar att göra. Han tror att journalister inte bryr sig om upphovsrätten på samma sätt som andra upphovsmän. De får betalt för sina texter en gång och har därför inte några ekonomiska skäl för att oroa sig för vidare spridning. Det tycker Anja L Sundberg stämmer.

– Absolut, det spelar säkert in, eftersom vi är ganska långt ifrån upphovsrättsfrågorna när vi jobbar med daglig nyhetsverksamhet och vi får vår lön i alla fall, säger hon.

NILOFAR SAIDI TALAR om en annan bild än den som har med pengar att göra.

– Jag tror absolut inte att det bara handlar om pengar. Det handlar om passion, om tiden man har lagt ner [...] de som pratar om upphovsrätten är inte bara ute efter pengar utan rätten till sitt material, sitt eget verk, något man kanske lagt ner år på att göra. Men för oss kan det nog vara annorlunda, vi gör det ju dagligen, vi får lön för det, säger hon.

Expressens Lars Lindström håller inte med om Jan Strids resonemang.

– Att det skulle ha mindre betydelse för oss än för andra upphovsrättshavare tycker jag är fel, säger han.

Han tycker framförallt att det handlar om att man själv ska kunna bestämma över var ens texter publiceras. Jan Andersson tror att upphovsrätten mest handlar om pengar, men inte bara. Han vill också ha kontroll över var hans material hamnar, så att det inte dyker upp i exempelvis en porttidning, utan att han gett sitt godkännande.

– Man vill ju skydda sitt varumärke. Jag vill själv bestämma var mitt namn och mina texter förekommer.

Jan Andersson är dock säker på vad upphovsrätten handlar om för målsägarna i rättegången.

– I skiv- och musikbranschen handlar det ju definitivt bara om pengar. Ingen kan ju tro att skivbolagsindustrin och Ifpi och Piratbyrån driver det här för svenska artisters räkning. Inte en chans.

Frida Johanson

Varför blev det såhär?

The Pirate Bay gick från att vara anonyma datanördar till att stå upp för en hel fildelargeneration. Att hävda att rättegången var ett politiskt spektakel gick hem hos våra största mediehus. Journalisterna som har skött stora delar av bevakningen medger att det är tacksamt att schablonisera kring The Pirate Bay. Det flyttar fokus från kärnfrågan, som är desto mer komplicerad. Oavsett om detta har skett medvetet eller omedvetet har det gett utslag i mediebevakningen.

Den mänskliga faktorn spelar alltid roll i journalistik. Objektivitet ska eftersträvas, men alla skribenter har en bakgrund som på olika sätt påverkar texterna de skriver. I det här fallet blir det extra tydligt. Flertalet av de journalister vi mött tycker att fildelning är ett ganska harmlöst brott, några laddar ner själva. Fildelningen är inte längre bara en utveckling av teknologin som möjliggör olaglig nedladdning. Den innebär en social förändring som kommer av att teknologin fungerar, som Mathias Klang, forskare på IT-universitetet, uttrycker det. Vi har vant oss vid att fildela, och tycker inte att det är något konstigt med det. Också detta måste man se till för att förstå sig på varför bilden i media har sett ut som den gjort.

För att koppla samman mediebevakningen med medieteorin framing, som vi presenterade i början av arbetet, går den att applicera på många delar av rättegångsrapporteringen. Mediernas framställning av frågorna påverkar vår inställning till olika strukturella problem och samhällseliga frågor. Exempelvis, väljer journalisterna att gestalta The Pirate Bay som hjältar, uppfattar publiken dem som hjältar. Gestaltningen kan, som vi har sett, ske på olika sätt: genom att använda värdeladdade ord, att välja vilken information som ska betraktas som fakta, att välja vilka som får komma till tals. Detta bidrar till en helhetsbild som påverkar läsaren, antingen medvetet eller undermedvetet.

Men det finns flera dimensioner av vem som påverkar vem i striden av att höras mest. På ett plan är det publiken, genom att visa på vilket stort intresse det finns för sådana här frågor, som influerar medierna i att skriva om just fildelningsfrågan. Att fokus påverkas av att det finns ett stort tryck på den här frågan förnekar ingen av journalisterna vi har talat med. Det återknyter dock till framing, där man resonerar kring att många journalister i sin nyhetsvärdering och vinkling omedvetet har tänkt kring vad det egentligen är som är kommersiellt gångbart. Många av tidningarna i dag är beroende av sina abonnenter, dels för att det är en säker inkomst, och dels för att kunna fortsätta sälja annonser. Man har helt enkelt inte råd att låta bli att skriva om de frågor som olika ideologiutövare trycker på - oavsett vad agendan är, eller vilka konsekvenser det kan få. För konsekvenserna är ovisst. Kanske gör journalisterna sig själva en otjänst genom den här rapporteringen. Eller så är det precis det som behövs för att föra diskussionen vidare.

I vårt samhälle har upphovsrätten kommit att främst gälla de stora företagen. Skapandet har blivit en handelsvara. Det är kanske därför journalisterna inte ser sig som upphovsmän - de äger ju i en mening inte sin egen upphovsrätt. Med lagar och förordningar längst upp i företagstoppen eller i det finstilla i anställningsavtalet känns det aldrig riktigt som en hjärtefråga för journalisterna själva. Av de journalister vi har talat med, är det de som själva varit utsatta för intrång i sina upphovsrätter som känner starkast för lagen. Innan man har upplevt det, verkar man ha en annan syn på hur viktigt det egentligen är med mitt och ditt i upphovsrättsliga sammanhang. Uppenbarligen är det så att man står sig själv närmast.

Malin Sandberg & Frida Johanson

Abstract

MED VIND I SEGLEN

Författare: Frida Johanson och Malin Sandberg
Institutionen för journalistik och masskommunikation vid Göteborgs Universitet
Vårterminen 2009

Den svenska fildelningssajten The Pirate Bay stod för årets än så länge mest uppmärksammade rättegång. Rättegången fick mycket plats i media och bevakades även av ett internationellt pressuppbåd. Vi har tittat närmare på hur aktörerna framställs och hur bevakningen i stort varit vinklad.

Vi undersökte i en kvantitativ innehållsanalys innehållet i rapporteringen kring rättegången, den 15 februari till 4 mars 2009. Totalt analyserades 97 artiklar och inslag från Sveriges fyra största tidningar: Göteborgs-Posten, Dagens Nyheter, Aftonbladet och Expressen, samt från de största nyhetssändningarna i tv – Rapport och TV4Nyheter.

Resultatet var att bevakningen kring rättegången var positiv till The Pirate Bays fördel och negativ till åklagar- och målsägarsidan. Det kan tyckas vara anmärkningsvärt eftersom de är åtalade för upphovsrättsliga brott, och detta är något journalisterna själva borde känna inför eftersom de själva kan drabbas om den rätten urholkas. Efter intervjuer med de journalister som huvudsakligen skött rapporteringen på respektive redaktion visade det sig att få av journalisterna själva kände att de personligen var berörda av upphovsrätten. Vi kom fram till att fastanställda journalister inte har ekonomiska orsaker att oroa sig eftersom de bara får betalt för sitt arbete en gång och att det de inte känner sig som en del av upphovsrätsindustrin just därför. Dessutom har frågan om fildelning en stark förankring hos den svenska befolkningen och rapporteringen har färgats av det.

WIND IN THE SAILS

Authors: Frida Johanson and Malin Sandberg
The Department of Journalism and Mass Communication, University of Gothenburg
Spring 2009

The biggest trial this year so far has been about the file sharing site The Pirate Bay. The trial attracted a lot of attention from the Swedish and international press.

In a qualitative study we looked at the content in the reporting about the trial between 15th of February and 4th of March. All together we read and analysed 97 articles and tv-items from the four biggest newspapers in Sweden: Göteborgs-Posten, Dagens Nyheter, Aftonbladet and Expressen, and from the two biggest news programs on tv - Rapport and TV4Nyheter.

The result showed that the coverage of the trial was positive against The Pirate Bay and negative against the prosecutor and the complainers. That is remarkable since the The Pirate Bay is being charged for breaking the copy write law, a law that journalists, amongst other authors, depend on. After interviewing the journalists in charge of the coverage of the trial for their papers and TV-channels, we found that they did not personally feel concerned for the copy write law. It doesn't affect them economically and therefore they do not worry about it.

We also found that the fact that file sharing is something accepted amongst a lot of the public in Sweden, played a part in the positive reporting about The Pirate Bay.

Arbetsrapport

Syfte

Syftet med undersökningen är att få en bild av hur Pirate Bay-rättegången (som inleddes den 16 februari 2009) bevakas i medierna och om journalisterna ställer sig på Pirate Bays eller åklagarens sida. Vi vill dessutom föra en diskussion om upphovsrätten och hur den påverkas av det aktuella fallet. Vår hypotes är att mediebevakningen av rättegången ofta är Pirate Bay-vänlig.

Undersökningen

Vi valde att göra en kvalitativ innehållsanalys med målet att få fram om medierna förhållit sig positiva eller negativa till Pirate Bay genom att titta på artiklarna/inslagen utifrån ett antal frågor. Vi tittade bland annat på vilka personer som fick ta mest plats i artiklarna/inslagen, hur de citerades och hur de som är åtalade porträtterades (se bilaga 1).

Totalt undersöktes 97 artiklar och inslag i press och tv under rättegångsdagarna, en dag före och en dag efter rättegången startade respektive slutade. Då var ämnet som mest relevant det publicerades ett stort antal artiklar och nyhetsinslag. Vi har tittat på följande tidningar och nyhetsprogram under perioden 15 februari till 4 mars:

- Dagens Nyheter
- Göteborgs-Posten
- Aftonbladet
- Expressen
- Rapport
- TV4Nyheterna

Frågeställningar

- Hur bevakar svenska medier Pirate Bay-rättegången?
 - Vilka är aktörerna?
 - Hur porträtteras aktörerna?
 - Är rapporteringen positiv eller negativ gentemot de åtalade?
 - Vilka kommer till tals?
 - Vad handlar rapporteringen av rättegången om?
 - Ser rapporteringen olika ut i tv jämfört med tidningar?
 - Tas komplexiteten i de aktuella frågorna upp?
- Vad tycker journalisterna själva om bevakningen i Pirate Bay-målet?
 - Varför ser rapporteringen ut som den gör?
 - Om bilden av de åtalade är positiv – hur motiverar journalisterna att fildelning är bra?
 - Hur resonerar journalisterna kring sin egen upphovsrätt?

Urval och metod

Undersökningsmaterialet gjordes på grunden att vi ville veta hur de mest lästa medierna i Sverige bevakade rättegången. Därför valde vi att granska Sveriges fyra största tidningar och även de två största nyhetssändningarna i tv. Ekot och P3 Nyheter valdes bort då det inte finns någon jämförbar kommersiell aktör, dels för att public service redan var representerat i och med Rapport.

Vi gick igenom alla artiklar som publicerades och alla tv-inslag som sändes i Rapports 19.00-sändning, samt i TV4Nyhetsrnas 19.30-sändning. Urvalet bestod alltså av två dagstidningar, två kvällstidningar och två nyhetsprogram, vilket gjorde att vi efter att ha färdigställt undersökningen kunde dra paralleller och se olikheter medierna emellan.

Vi gick efter det systematiskt tillväga och definierade våra begrepp - exempelvis vad en "positiv bild" betyder (vilket står förtydligt i magasinet). Sedan analyserade vi varje inslag/artikel utifrån ett antal variabler - där de viktigaste var vilka som kommer till tals, vilka som är huvudaktörer, vilken bild som förmedlades av The Pirate Bay, vilka ord man använde och om man schabloniserade aktörerna. Dessa variabler ligger till grund för hur vi tolkat bilden av The Pirate Bay i media.

Vårt undersökningsmaterial har justerats efter hand. Från början hade vi även tänkt ha med nyhetsprogrammet Aktuellt men detta ströks av samma anledning som Ekot - bortprioritering eftersom vi inte ansåg det nödvändigt med ännu ett public service-nyhetsprogram. Dessutom är Aktuellt ofta producerat efter ett tema, vilket gör det svårt att göra en jämförbar analys med de resterande tv-programmen.

Efter slutförandet av denna undersökning har vi intervjuat journalisterna som skött den huvudsakliga bevakningen i respektive media vi tittat på. I dessa djupintervjuer försökte vi problematisera mediebevakningen, och för att följa upp den andra huvudfrågeställningen, tala med dem om deras syn på sin upphovsrätt. Vi åkte till Stockholm och intervjuade journalisterna, förutom Jan Andersson, Göteborgs-Posten som fanns i stan. Fredrik Söderling, Dagens Nyheter och Lars Lindström, Expressen, hade inte tid eller var bortresta och fick därför bli telefonintervjuer.

Målgrupp

Vi tänker oss att magasinet skulle kunna vara en bilaga till Journalisten. Det är intressant för både yrkesverksamma journalister men kan även läsas av en fildelningsintresserad allmänhet.

Arbetsfördelning

Vi delade upp innehållsanalysen så rättvist vi kunde och ansvarade för kodning av ett eller flera medier var. Sedan har vi gjort ganska mycket gemensamt - alla intervjuer (förutom telefonintervjuerna naturligtvis) gjorde vi tillsammans och turades om att vara utfrågande respektive antecknande. Vi skrev några av artiklarna tillsammans, resten delade vi upp, som framgår av bylinen.

Problem

En del av undersökningen var tvungen att planeras om efter att en gruppmedlem efter tre veckor valde att hoppa av. Vid denna tidpunkt hade vi redan börjat med kodningen i SPSS och valde att använda oss av de siffror hon hade lämnat oss. Något som efter ett tag visade sig vara lite problematiskt att använda sig av eftersom vi inte hade samma chans att diskutera och dubbelkolla saker med henne. Detta ledde till ganska mycket extraarbete eftersom vi var tvungna att justera de siffrorna hela tiden, och därmed också pilla med statistiken i form av tabeller etc.

Vi fick även problem med undersökningsmaterialet av tv-inslagen. Detta material måste ju beställas från Audiovisuella Medier på Kungliga Biblioteket i Stockholm som i sin tur beställer filerna från SVT och TV4, sammanställer det och skickar det till ett bibliotek - i vårt fall Universitetsbiblioteket här

i Göteborg. Detta krånglade i flera led då det först tog väldigt lång tid för Audiovisuella medier att skicka materialet till vårt bibliotek, sen visade sig det bara vara delar av material som kommit fram. Efter påtryckningar skickade de det resterande materialet efter ett par dagar, men då uppdagas det att SVT skickat fel filer, varpå vi inte kunde få hela materialet då heller. Det löste sig så småningom men karusellen gjorde att undersökningen blev ganska försenad. Fast å andra sidan kunde vi börja skriva på bakgrundsartiklar och liknande under tiden, men det var väldigt frustrerande att inte veta hur lång tid det ska ta att få det skickat till sig, och hur mycket tid man ska beräkna går åt till själva undersökningen.

Referenser

Sakkunniga:

Anders R Olsson, upphovsrättsexpert
08-739 32 11, 070-30 30 185

Mattias Klang, forskare IT-universitetet
031-786 55 63

Agneta Lindholm Hulthén, ordförande Journalistförbundet
08-613 75 00 (växeln)

Jan Strid, medieforskare JMG
031-786 11 95

Journalister:

Jan Andersson, GP
031-62 40 00

Lars Lindström, Expressen
08-738 30 00, 070-626 8622

Fredrik Söderling, DN
08-738 12 07

Nilofar Saidi, Rapport
070-884 73 47

Lotta Gröning, Aftonbladet
08-725 20 00 (växeln)

Anja L Sundberg, TV4Nyheter
070-315 14 99

Skriftliga källor:

Den medialiserade demokratin, Jesper Strömbäck
(SNS Förlag: 2004)

Din upphovsrätt och andras – handbok för journalister av Kerstin Ahlberg
(Nordstedts akademiska förlag: 2008)

Disruptive Technology Effects of Technology Regulation on Democracy av Mathias Klang.
(Göteborgs Universitet: 2006)

Medierna och demokratin av Lars Nord & Jesper Strömbäck
(Studentlitteratur: 2004)

Metodpraktikan, Peter Esaiasson, Mikael Gilljam, Henrik Oscarsson, Lena Wängnerud
(Nordstedts juridik: 2007)

Piraterna – de svenska fildelarna som plundrade Hollywood, Anders Rydell och Sam Sundberg
(Ordfront förlag: 2009)

Bilaga 1: Kodschema

1. Media
2. Artikelnummer (1-97)
3. Datum
4. Artikel/inslagstyp
5. Utrymme
6. Kön på skribenten/reportern
7. Huvudaktör
8. Kön på huvudaktör
9. Vem kommer huvudsakligen till tals?
10. Hur citeras huvudaktören huvudsakligen?
11. Är åklagare och övriga målsägare med i artikeln?
12. Är de åtalade med i artikeln?
13. Är övriga försvaret med i artikeln?
14. Är någon expert med i artikeln?
15. Är någon lekman med i artikeln?
16. Är någon vittne med i artikeln?
17. Är någon privat fildelare med i artikeln?
18. Är någon politiker med i artikeln?
19. Är någon från musik- och filmindustrin med i artikeln?
20. Är någon övrig med i artikeln?
21. Vad är den huvudsakliga vinkeln?
22. Diskuteras komplexiteten i frågorna?
23. Bild av Pirate Bay
24. Bild av målsäganden
25. Inställning till fildelning
26. Inställning till upphovsrätt
27. Värdeladdade ord
28. Schablonbilder på de åtalade